

Minirapport

Specialklasselever som går til Folkeskolens afgangsprøve

Ilinniartitaanermut Aqutsisoqarfik – Uddannelsesstyrelsen

Maj 2022

NAALAKKERSUISUT
GOVERNMENT OF GREENLAND

Indhold

Baggrund	2
Formål.....	2
Undervisning i folkeskolen	2
Evaluering og dokumentation	2
Afgangsbetis.....	3
Fritagelse for prøve og prøve på særlige vilkår	3
Adgangsgivende afgangsprøve.....	4
Elevens individuelle handleplan	5
Data	5
Opsummering	7

Baggrund

På efterårssamlingen 2021 vedtog Inatsisartut et beslutningsforslag om, at der skulle udarbejdes en rapport vedr. hvor mange elever i folkeskolens specialklasser, der bliver indstillet til og gennemfører folkeskolens afgangsprøver (EM 2021/76).

Nivi Olsen, Demokraatit, fremsatte beslutningsforslaget på baggrund af, at for få specialklasseelever indstilles til og gennemfører afgangsprøverne ved udgangen af folkeskolen. Forslagsstiller vurderer, at der er behov for målrettet arbejde for at ændre dette billede og ønsker desuden at sikre, at der sker en forbedring på området. Dette understøttes af, at handicaptalsmandsorganisation Tilioq ved flere lejligheder har kritiseret den manglende viden på dette område.

Minirapporten er udarbejdet af Uddannelsesstyrelsen under Departementet for Uddannelse, Kultur, Idræt og Kirke, og er baseret på data fra kommunernes elevadministrationsprogram Tabulex TEA og folkeskolens oktoberindberetninger. Uddannelsesstyrelsen har i forbindelse med udarbejdelsen af denne rapport bedt kommunerne om at verificere data fra elevadministrationsprogrammet. Disse data har Uddannelsesstyrelsen sammenholdt med data fra styrelsens egen karakterdatabase.

Formål

Formålet med rapporten er at belyse, hvor stor en andel af 10. klasses elever fra specialklasser, der gennemfører folkeskolens afgangsprøve ved afslutningen af folkeskoleforløbet. Rapporten medtager data fra de seneste 5 skoleår: 2016-2017, 2017-2018, 2018-2019, 2019-2020 og 2020-2021.

Rapporten skal desuden medvirke til at øge fokus på den mulighed, som lovgivningen indeholder, for at tilrettelægge folkeskolens afgangsprøver på særlige vilkår, især for specialklasseelever. Intentionen med tilrettelæggelse af folkeskolens afgangsprøver på særlige vilkår er netop, at færrest mulige elever fritages for folkeskolens afgangsprøver. Derved vil flere elever få mulighed for at påbegynde en ungdomsuddannelse direkte efter folkeskolen.

Undervisning i folkeskolen

Jf. § 31, stk. 1 i Inatsisartutlov nr. 15 af 3. december 2012 om folkeskolen er der 10 års undervisningspligt i folkeskolen. Undervisningen organiseres og gennemføres i henhold til folkeskoleloven. De overordnede formål for undervisningen på hvert trin (yngste-, mellem- og ældstetrinnet) er fastsat i Hjemmestyrets bekendtgørelse nr. 16 af 24. juni 2003 om trinformål samt fagformål og læringsmål for folkeskolens fag og fagområder.

Evaluering og dokumentation

Jf. § 22 i folkeskoleloven skal der som et led i undervisningen løbende foretages evaluering af den enkelte elevs udbytte af undervisningen. Evalueringen skal tage udgangspunkt i den enkelte elevs egen vurdering. Evalueringen skal desuden danne grundlag for den videre planlægning af elevens undervisning og vejledning om elevens videre skole- og uddannelsesforløb og erhvervsvalg. Forældrene skal løbende inddrages i forløbet omkring elevens evaluering og vejledning.

Ved afslutningen af yngstetrinnet (3. klasse) og ved afslutningen af mellemtrinnet (7. klasse) foretages en samlet vurdering af elevens udbytte af undervisningen, som skal danne grundlag for planlægningen af den enkelte elevs videre skoleforløb. Denne vurdering består af:

- Resultater fra den løbende evaluering.
- Elevens faglige standpunkter på det pågældende tidspunkt.
- Resultater fra trintest.

For at dokumentere elevens udbytte af folkeskolen, afsluttes ældstetrinnet (10. klasse) med en samlet vurdering af elevens udbytte af undervisningen. I vurderingen indgår:

- Resultaterne af den løbende evaluering gennem ældstetrinnet.
- En evaluering af elevens standpunkt i alle fag.
- Elevens resultater fra folkeskolens afgangsprøve (folkeskolens afsluttende evaluering).

Afgangsbevis

Ved afslutningen af folkeskolen modtager alle elever et afgangsbrev, som udfærdiges af skolen. Afgangsbeviset indeholder oplysninger om:

- Skoleudtalelse for projektopgaven i 10. klasse.
- Hvilke fag eleven har modtaget undervisning i og en skoleudtalelse for hvert af disse fag.
- Elevens standpunktskarakterer og prøvekarakterer.

Afgangsbeviset indeholder ikke oplysninger om, hvorvidt eleven har modtaget anden specialpædagogisk bistand, eller om eleven har gået i specialklasse. Det vil heller ikke fremgå, om eleven har gået til prøve på særlige vilkår. Hvis eleven har været fritaget fra afgangsprøver i et eller flere fag, vil det fremgå af afgangsbrevet.

Fritagelse for prøve og prøve på særlige vilkår

Uddannelsesstyrelsen publicerede i september 2020 vejledningen "[Prøve på særlige vilkår og fritagelse](#)" hvor formålet er, at færre elever fritages for afgangsprøverne. Vejledningen præciserer og forklarer regler og rammer for aflæggelse af prøve på særlige vilkår samt fritagelse fra prøve. Desuden tydeliggøres de muligheder, som skolelederen og underviserne har for at tilrettelægge folkeskolens afgangsprøver i 10. klasse på særlige vilkår.

Fritagelse for prøve

Som udgangspunkt indstilles alle elever i 10. klasse til folkeskolens afgangsprøver i de fag, som eleven er blevet undervist i. Dette gælder også elever i specialklasser¹.

Der kan være forhold der betyder, at en elev ikke kan aflægge prøve i et eller flere fag ved folkeskolens afgangsprøve. Fritagelsen kan skyldes mange forskellige årsager. Det kan eksempelvis være, at eleven har fysiske eller psykiske funktionsnedsættelser eller generelle indlæringsvanskeligheder, der er så svære, at det ikke er realistisk, at eleven kan nå de læringsmål, der er fastsat for fagene ved udgangen af ældstetrinnet.

¹ Dette omfatter ikke elever fra Ado Lyngep Atuarfia og Tungujortuaraq.

Det er den enkelte skoleleder, som træffer den endelige afgørelse om fritagelse for afgangsprøverne. Afgørelsen om fritagelse fra afgangsprøverne forudsætter, at der forinden er taget stilling til, om eleven vil kunne aflægge prøverne på særlige vilkår. Prøvefritagelsen skal altid afgøres i samråd med elevens lærere og forældre.

Fritagelser meddeles til Uddannelsesstyrelsen senest 1. december hvert år, og skolelederen skal medsende en kortfattet angivelse af årsagen til elevens fritagelse fra afgangsprøverne.

Prøve på særlige vilkår

Formålet med prøver på særlige vilkår er, at flest mulig elever får mulighed for at gennemføre folkeskolens afgangsprøver. Det er en forudsætning, at der med et tilbud om prøve på særlige vilkår ikke sker en ændring af prøvens faglige niveau. Skolelederen kan tilbyde særlige vilkår til elever med svære fysiske eller psykiske funktionsnedsættelser, eller svære generelle indlæringsvanskeligheder.

Aflæggelse af prøve på særlige vilkår afhænger af:

- Hvilken funktionsnedsættelse eleven har.
- Hvorvidt der er behov for eventuel kompensation for denne funktionsnedsættelse (har eleven behov for særlige hjælpemidler? har eleven brug for mere tid? har eleven brug for at sidde alene?).

Skolen skal i den forbindelse finde frem til, hvilke problemer funktionsnedsættelsen kan medføre for eleven ved prøveaflæggelsen og på baggrund heraf afgøre, hvilke prøvevilkår eleven skal tilbydes.

Adgangsgivende afgangsprøve

Folkeskolens afgangsprøve er ikke en eksamen, man kan dumpe til; netop derfor hedder det en prøve og ikke en eksamen.

I folkeskolen opereres der ikke med begreberne eksamen, bestået, dumpet eller adgangsgivende. Hvorvidt elevens resultater fra folkeskolen er adgangsgivende til en uddannelse, afhænger af specifikke optagelseskrav til den enkelte ungdomsuddannelse. Disse optagelseskrav kan være vidt forskellige fra uddannelse til uddannelse.

Har eleven ikke minimum E i samtlige afgangsprøver og standpunktskarakterer, kan det imidlertid have indflydelse på, hvilke muligheder eleven har for at komme ind på en ungdomsuddannelse direkte efter folkeskolen. Hvis eleven har været fritaget for afgangsprøve i et eller flere fag, kan også dette have indflydelse på mulighederne direkte efter folkeskolen.

I denne forbindelse kan det tilføjes, at alle deciderede ungdomsuddannelser, stiller krav om, at eleven har gennemført folkeskolens afgangsprøve. Links til de forskellige ungdomsuddannelser findes på sullissivik.gl. Majoriaq centrene, som tilbyder brobygningsforløb, stiller hverken krav om folkeskolens afgangsprøve eller specifikke karakterkrav i fagene i forhold til optagelse på disse brobygningsforløb.

Elevens individuelle handleplan

Gennem hele folkeskoleforløbet arbejdes der med individuelle handleplaner i arbejdet med den enkelte elev².

Formålet med de individuelle handleplaner er at sikre, at eleverne lærer det, de skal, i forhold til læringsmålene i de enkelte fag. Handleplanen skal også danne udgangspunkt for elevens videre undervisnings- og uddannelsesforløb. Det er afgørende, at man i elevens individuelle handleplan også løbende forholder sig til elevens deltagelse ved folkeskolens afgangsprøver. Dette er med henblik på, at eleven skal have de bedst mulige uddannelsesmuligheder efter folkeskolen.

For elever i specialklasser eller elever, som modtager anden form for specialpædagogisk bistand, er det desuden et krav, at elevens klasselærer og relevante lærere mindst hver anden måned afholder pædagogiske planlægningsmøder om den enkelte elev. Her struktureres og evalueres³ den individuelle undervisningsrettelæggelse. Dette er i tillæg til den individuelle handleplan, som er beskrevet ovenfor.

Data

I skoleårene 2016-2017 til 2020-2021 var der på landsplan mellem 648 og 715 elever i alt på 10. årgang i folkeskolen. Heraf var der mellem 65 og 77 specialklasseelever på 10. årgang i samme periode.

Det samlede elevantal på 10. årgang oplevede et større fald på 50 elever fra 2018 til 2019, for derefter at stige igen til 715 i 2021.

Tabel 1 Antal elever

Antal elever 10. klasse på landsplan			
Skoleår	Antal 10. klasse elever - i alt	Heraf i specialklasse	Heraf i specialklasse - i %
2016-2017	686	65	9%
2017-2018	698	77	11%
2018-2019	648	75	12%
2019-2020	698	71	10%
2020-2021	715	76	11%
I alt	3.445	364	11%

Kilde: Tal indberettet fra kommunerne

Som det fremgår af tabel 1, har antallet af elever i 10. klasse varieret fra 2017 til 2021. Der var færrest elever i 2019, og flest i 2021. I perioden er elevtallet på denne årgang steget med 29 elever, hvilket svarer til 4,2 %.

Antallet af elever i specialklasse på 10. årgang er ligeledes steget, og har ligget nogenlunde stabilt mellem 9-12 % af eleverne på årgangen.

Sammenlagt på en 5-årig periode har der i alt været 3.445 elever på 10. årgang, hvoraf 364 har gået i specialklasse, hvilket svarer til 11 %.

² § 19 Inatsisartutlov nr. 15 af 3. december om folkeskolen

³ § 14 stk. 2 Selvstyrets bekendtgørelse nr. 21 af 8. december 2017 om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand i folkeskolen

Når man i tabel 2 kigger nærmere på hvor mange specialklasseelever, der har deltaget ved afgangsprøver i ét eller flere fag, har der været en lille stigning fra 11 elever i 2017 til 15 elever i 2021.

Tabel 2 Deltagelse ved folkeskolens afgangsprøver

Deltagelse ved afgangsprøve			
	Elever i special- klasse - 10. kl	Heraf deltaget ved afgangsprøve i 1 eller flere fag	Heraf deltaget ved afgangsprøve i et eller flere fag - i %
2017	65	11	16,9 %
2018	77	4	5,2 %
2019	75	12	16,0 %
2020	71	4	5,6 %
2021	76	15	19,7 %
I alt	364	46	12,6 %

Kilde: Tal indberettet fra kommunerne

Sammenlagt har der været 364 specialklasseelever på 10. årgang de seneste 5 skoleår, hvoraf 46 elever har været til folkeskolens afgangsprøver i ét eller flere fag. Det svarer til 12,6 %.

Tabel 3 Antal specialklasseelever på 10. årgang - antal prøver

Antal specialklasseelever - 10. årgang - Afsluttende prøver						
Skoleår	Fritaget	1 prøve	2-4 prøver	5-8 prøver	9 prøver	I alt
2016-2017	54	0	5	3	3	65
2017-2018	73	1	0	3	0	77
2018-2019	63	0	9	2	1	75
2019-2020*	67	4	0	0	0	71
2020-2021	61	8	3	4	0	76
I alt	318	13	17	12	4	364

*Samtlige prøver undtagen projektopgaven blev aflyst i skoleåret 2019/20 pga. Covid-19

Tabel 3 viser, hvor mange specialklasseelever der deltog ved folkeskolens afsluttende prøver i perioden 2017-2021. Det skal oplyses, at samtlige afsluttende prøver for alle elever, undtagen projektopgaven, blev aflyst i skoleåret 2019-2020 på grund af Covid-19.

318 ud af 364 specialklasseelever på 10. årgang er i denne periode blevet fritaget for folkeskolens afsluttende prøver, hvilket svarer til 87,4 %. De resterende 46 specialklasseelever har været til 1 eller flere prøver. Dette svarer til, at der i perioden 2016-2017 til 2020-2021 var 12,6 % af specialklasseeleverne på 10. årgang til 1 eller flere af folkeskolens afsluttende prøver.

I skoleåret 2020-2021 var der flest specialklasseelever på 10. årgang, der gik til afsluttende prøve, da 15 ud af 76 specialklasseelever gik til 1 eller flere prøver. Dette svarer til, at i skoleåret 2020-2021 gik ca. 1 ud af 5 specialklasseelever på 10. årgang til 1 eller flere prøver.

Tabel 4 Antal specialklasseelever på 10. årgang - projektopgaven

Antal Specialklasseelever - 10. årgang - Projektopgaven			
Skoleår	Fritaget	Gennemført	I alt
2016-2017	57	8	65
2017-2018	74	3	77
2018-2019	73	2	75
2019-2020*	67	4	71
2020-2021	64	12	76
I alt	335	29	364

*Samtlige prøver undtagen projektopgaven blev aflyst i skoleåret 2019/20 pga. Covid-19

Tabel 4 viser, hvor mange specialklasseelever på 10. årgang der gennemførte projektopgaveforløbet i perioden 2017-2021. Dette gjorde 29 ud af 364 specialklasseelever, hvilket svarer til 8 %. De resterende 335 specialklasseelever på 10. årgang blev fritaget fra projektopgaven i 10. klasse. Dette svarer til 92 %.

I skoleåret 2018-2019 var der færrest specialklasseelever, der afsluttede projektopgaven, idet kun 2 ud af 75 specialklasseelever gennemførte denne prøve. Modsat var der flest, der gennemførte projektopgaveforløbet i skoleåret 2020-2021, hvor 12 ud af 76 specialklasseelever gennemførte prøven. Det svarer til næsten 16 %.

Projektopgaven i 10. klasse er en del af de afsluttende prøver og er obligatorisk for alle elever. Der er tale om en tværfaglig opgave, hvor eleverne skal belyse en problemstilling, som de selv er med til at formulere. Eleverne anvender forskellige fags indhold og metoder, og kan også inddrage fag og fagområder, som ikke normalt er prøvefag. Intentionen med projektopgaven er blandt andet, at eleverne har mulighed for at inddrage kreative og praktiske elementer, eller områder, hvor de har nogle særlige styrkesider eller interesser.

Kort om data

Data er hentet fra henholdsvis Uddannelsesstyrelsens karakterdatabase, kommunernes oktoberindberetninger (som indberettes til Uddannelsesstyrelsen) samt Tabulex TEA (kommunernes elevadministrationsprogram).

Opsummering

Gennem en årrække har Uddannelsesstyrelsen set en generel tendens til, at en stor andel af specialklasseelever i 10. klasse er blevet fritaget for deltagelse ved folkeskolens afgangsprøver.

Ifølge Uddannelsesstyrelsens data har muligheden for at tilrettelægge folkeskolens afgangsprøver på særlige vilkår, som lovgivningen indeholder, ikke været tilstrækkeligt benyttet. På denne baggrund har Uddannelsesstyrelsen i 2020 udarbejdet en vejledning om prøve på særlige vilkår og fritagelse. Denne vejledning er stadig under implementering med henblik på, at især flere specialklasseelever får mulighed for at deltage ved folkeskolens afgangsprøve. Dette skal give eleverne bedre muligheder for at påbegynde en ungdomsuddannelse direkte efter folkeskolen.

Det er afgørende, at både skole og forældre gennem hele skoleforløbet har elevens undervisnings- og uddannelsesforløb for øje, sådan som det fremgår af afsnittet om 'Elevens individuelle handleplan'. Dette gælder uanset om eleven går i specialklasse eller almenklasse. Derfor er det vigtigt, at der igennem elevens sko-

legang målrettet arbejdes hen i mod, at eleven kan opfylde kravene til folkeskolens afgangsprøve. Dette gælder også elever i specialklasser, hvor der måske ud over selve undervisningen i fagene også bør være fokus på at arbejde med, hvilke særlige vilkår, der kan sætte den enkelte elev i stand til at aflægge folkeskolens afgangsprøve.

Det kan kræve en særlig indsats for lærere og forældre at forberede en specialklasseelev til folkeskolens afgangsprøver. Her er det vigtigt at undersøge og afprøve forskellige hjælpemidler, tidsforbrug og fysiske rammer. Dette er med henblik på, at eleven skal have de bedst mulige forudsætninger for at gennemføre prøverne.